

SOKFÉLE.

16. Szám. Béts. Februárius 22-dikén.

1833

Emlékeztető Jegyzetek.

Februárius.

20. Febr. — 1790 † az emberiség legnagyobb barátja II József. „Bis zum letzten Hauche sein menschenliebendes Gemüth in vielen rührenden Zügen entfaltend.“ Roteck. — 1810. Hofer András Tyrol hős fia meglöveztetik Mantuában. — Sz. Eustache a Hollandusok utolsó szigete N. Indiában az Angolok hatalmába kerül. — 1751 született Voss a régi Classicusok legjobb fordítója. — 1687. Ma kezdődik a kínzó vallatás Caraffa alatt Debretzenben 's Eperjesen Tököli pártosaival.

21. Febr. — 1821. (?) A' Frantziák üzik a' hátráló egyesült sereget. — 1828. A' Persa aláírja az Orosz békét Turkmantschaiban.

22. Febr. — 1689. III Vilhelm Orániai Hertzeg, az egyesült Német Alföld Helytartója a' parlamenttől köz akarattal Angol Királynak választatott (II Jakab elűztetett 1688). — 1718 † Gróf Heister, ki a' magyar történetben híressé tette magát, 's 1688 Belgrád bévételekor jelen volt. — 1814. Verekedés Mery mellett. Boyer gen. egy gárda osztályal meg akarja venni a' hidat, de makats ellentálasra talál; az ellenség tsak akkor hagyá el a' várost, midön már már hamu. Napoleon meg döbbsent, midön hallotta hogy Blücherrel van dolga — Blücherrel, kiről azon vélekedésben volt, hogy Montmirailnál 's Champaubertnél tenkre veretett. — A' Burkusok vissza vonúlnak, 's a' t. kelnek az Aubén.

Ö r ö m - z e n g z e t.

Ő Felségének Első FERENTZ Austriai Tsászárnak, és Magyar Ország Királyának 65-dik évi születése ünnepe napjára. Böjt-elő hava 12-kén 1833.

Sok millió szív' mélyeiből fakad

Határtalan, méltó öröm, — ajkra kel

'S hars zajja dörgésként behatja

Ausztria boldog határait ma.

Toldalék a' M. Kurírhoz,

Egy mesze sűgárzó diadalmi fény
 Kegyes mosollyal tetsze fel ez' napon
 Javára Országoknak; — utját
 Ritka erény, 's szeretet jelelte.

Téged Ferentzünk hirdete, *Téged* óh
 Atyánk! Ki vesztő 's ostorzó bajok'
 Igáitól felment'ni Népid',
 Bajnoki karral igyeksze 's győze.

Kit Phöbus, úgy a' bús hadak Istene,
 'S alattvalóid' gyermeki — és soha
 Nem múlható — szent bizodalma
 Mind egyaránt koszorúz, ditsóit.

Kit halhatatlanná tön az általad
 Ápolt igasság, nagy *Neved* oszlopin
 Maradni' fog fenn, és ragyogni
 Századok' ezrein is felül még.

Hallgasdmeg Ég' fennsége azon kelő
 Kivánatot, mely't illy fejedelmi fő
 Urának im' most minden egyes
 Hü kebel' érzete áldva szentel!

Értess, könyörgünk, véle sok éveket,
 Viruljon — édent Népeinek nyitó —
 Ittléte épségben sokáig,
 'S vére is érjen örök jövendőt!!
 Budán. Natly Jósef.

Audiatur et altera pars. Így derül fényre az igazság.

A' Tisza Nimfájához.

Ezen új és tzifra tünemény a' Sokfélének 484-dik
 lapján a' Dunával tartott beszélgetésében, vagy inkább

elmélkedésében, a' többek közt ezeket hozza elő: „Vidámon, mint a' fellegből kimosolygó nap, ütém fel, Máramaros hértzei közt, tisztán buzgó forrásomból vidor fejemet. De zordon környék köszönte mord ködével e' megyében; vad nép, melynek nyelvét nem értem, sóvárga itt ott rideg partomon, 's szegény bérért, melyből alig tengődött, kotzkáztatá rohanó habjaimon, 's zabolátlan víz-bukásimon tsekély betsű életét. Árva nép, mellyet annyira vesztibe hagynak az ápolni és formálni tartozó kezek!“ — Ha szabad megkérdezni a' jó Nimfát, mitsoda nemzetbeli 's nyelvű lehet, hogy az érdeklett vad nép nyelvét nem érté? Magyar nem, mert hiszen kiki jöltudja, hogy Máramaros megyében, és így a' Tisza lefolytán Batskótól és Szigettől fogva egészen Husztig és Ugotsáig, minden út-szélen, de főképp a' Coronális Városokban eleget hallhatott és érthetett volna magyar beszédet; sőt ha a' jó Nimfa valódi magyar lett volna, mint hogy az odavaló népnek többségét az Oroszok teszik, beszédjeikben igen számos közértelmű nem csak szavakra mint p. o. beszieda = beszéd, szlovo = szó, tiszá = tiszta, tsudo = tsuda, dolog = dolog, tsudno-movás = tsuda-mondás, tseliád = tseléd, draha-ga = drága, pusztó = pusztta, tiszto = tiszta, kiszto = tészta, Kvász = Kovász, jedlo = eledel, utolj = ital, obied = ebéd, vetserja = vatsora, szólj = só, okno = okna, oblok = ablak, szálje = szálj, pálje = pálya, galje = gálya, huzsva = guzsva = gú's, fejszá = fejsze, bota = bot, utnuti = ütni, tsiniti = tsinálni, tsizsmodia = tsizsmadia, majszter = Mester, Tkáts = Takáts, Kovats = Kováts, podkova = patkó, Krajtzár = Krajtzár, hros = gros = garas, pjatak = peták, tizes, márjás, húszas 's a' t. hanem egész mondásra is találhatott volna, mint: mitsudoe movit beszieduat Magtjar? mitsodát

mond, vagy, mit beszél a' Magyar? — hodj — hádáj
 sto tsinis pojdás i brát moj? hát mit tsinálsz pajtás —
 barátom? — Ott isztikuju tsisztju o tsereszlo — isz-
 tökével tisztítom a' tsoroszlát. — Varju — kivarju o
 tokán; kavarom a' tokánt; poteri na poroch szolj chotj
 da poszolim jedlo, livu, kapusztu, utsino i petseno:
 törd porrá a' sót, hogy sózzuk meg az ételt —
 eledelt, levet, káposztát, betsináltot, és petsenyét;
 hodj — adaj sziuda ot tu tupu fejszu: add — adszide
 azt a' tompa fejszét. Vádj lántz, chotj z' hámuju oto
 kolego: — vágj lántzot, hogy hámozzam azt a' kereket;
 ásztut uronno po palitzéoval birova — az esküdt erős-
 sen megpáltázta a' bírót; a' többit kalodába verte,
 bezárta: a' toich = druchich vo kolodu verg, zatvoril;
 életet asztagba, tsürbe, málét = kukoritzát kasba, szé-
 nát pedig oborába és szénatartóba szokták rakni: jedlo
 = urodu vo szthog tsurj, meláj vo kos, sieno pedig
 vo oborog i szieno derzs szoktujúut rukati = klaszti
 's a' t. vég nélkül. — Átaljában lehetetlen lett volna
 tehát a' szegény Nimfának, azon vad nép nyelvét leg-
 alább annyira a' mennyire nem érteni. Azomban mint-
 hogy ő erre semmit sem ügyelvén, az odavaló népet
 egyenesen vadnak nevezi azért, mivel nyelvét nem
 érté: tehát hihető, hogy ökeme vagy tsak új magyar,
 vagy egészen nem az, hanem tsak valami frakkos arca-
 dicum pecus lehetett, annál inkább, mivel tsupán an-
 nak van az a' rettenetes kizáró privilégiuma, hogy
 tsakj tulajdon vagy anya nyelvét 's mást éppen és
 átaljában ne értsen; — továbbá azt állítja a' pallé-
 rozott Nimfa, hogy tsak ugyan azon vad nép „rohanó
 hajain szegény béréért kotzkáztatja tsekély betsü éle-
 tét“ t. i. faszál és só lehordással. — Én erre ezt mon-
 dom: mivel a' legkissebb féregtől az elefántig, és így
 minden élő teremés, ha oktalan is, életét betsüli és

szereti, hogyan teheti fel az okos Nimfa a' magához hasonló teremtésekről azt, hogy a' szegény bérért kiisködő olly betses Isten teremtésének mint az ember, tsekély lehessen az élete? Ez okból hasonlóképpen miért nem tsekély betsű a' tengereken úszkáló Anglusnak, Frantziának vagy akárkinek másnak az élete? talán azért hogy ökeme Anglus vagy Frantzia, — éppen nem! sőt inkább, minthogy valamint ez, úgy amaz is, az élelem, haszon keresés, kívánás, hajhászás miatt még az életét is, a' mi nékie legbetsesebb derék vitéz gyamánt kotzkáztatja, az illetén mérész vagy inkább vakmerő elszánás vagy kotzkáztatáshoz pedig testi erő, ész, ügyesség, rettenthetetlen bátorság és állhatatosság kívántatik: tehát akár a' Tiszán, akár a' Dunán, akár a' Tengeren mérészel valaki úszkálni, annak valamint igyekezete és munkája, úgy élete is, minden okos ember előtt mindég igen betses és hasznos, mert az ilyenekre vad ember nem vetemedik; a' miről is, hogy de facto meg győződhetett volna, a' jó Nimfa — szükséges lett volna nékie próba gyanánt, azon szegény, mint ő akarja, vad és életével kotzkázó halandóval, legalább Körös mezőtől Szigetig leúszni; vagy egyszer a' Rónaszéki és Szlatinai só aknába le ereszkedni; akkor bizonyosan meggyőződött volna arról a' Nimfa, hogy az ollyatén munkás és ügyes ember tán nálánál is sokkal okosabb és betsesebb. Utóljára az okos és pallérozott Nimfa még azt is odaveti, hogy „Árva azon nép mellyet annyira vesztibe hagynak az ápolni és formálni tartozó kezek.“ Nem de pedig, még azt semmiféle bölts tökéletesen meg nem határozhatta, hogy valóban mitsoda és mennyire tehet boldoggá valami népét a' formálódás és pallérozódás? hát a' pallérozott Német, Frantzia, Angol mind egyformán és tökéletesen boldog e'? nem nagyobb e' nállok az inség

és szegénység, mint akárhol másutt; sőt az én vélekedésem szerint, a' Máramarosi, német és frantzia paraszt nép között tsak az a' különbség, hogy amaz sűrben gubában, gatyában, harisnyában 's botskorban jár, tokánnal, téjjel, túróval 's más holmival él; ezek pedig valami posztóból vagy vászonból való rongyban, 'Strimpfliben és fa kalapódiba járnak, közönségesen pedig kromplival élnek, és néha néha kávéval vagy knöddlivel jól laknak; Egyébaránt a' valódi árva tsak az ördög, kinek se lelke se teste nintsen, de élő keresztény ember, ha még olly szegénynek tartják is, mind addig míg a' lélek ész, erő és tehetség benne van, soha sem lehet szánakozásig árva, vagy durva, mert nem de boldogok az együgyűek! és valamint a' szépség és rútság tsak relativa tulajdonságok: úgy a' gazdagság és szegénység tsak ollyanok; a' mint-hogy a' valódi boldogságot nem annyira a' gazdagság, kints, nagy ész, mint a' belső megelegetés és megnyugtatás teszi: az a' szegény vad és árva, vagy durva nép tehát sűrben, gubában, harisnyában és füstös kalibában szintűgy annyira, — vagy ha egy kis pálinkát ivott 's túrós tokánnal jóllakott, talán a' dolmányos, mentés sarkantyús, vagy frakkos pallérozott Tisza Nimfánal is boldogabb lehet. Hát akkor ha az emberek egyformán okosak 's pallérozottak volnának, ki kaszálna, kapálna, 's ki vinné véghez a' durvább nehezebb 's alacsonyabb szolgálatokat, melyek nélkül az emberi társaság el nem lehet? mellyeket a' mostani tanúlt garbontzások, de még a' paszamántos Gyurka is, a' ki Urasága bakján egyszer Pest felé kotsikázott, vagy éppen nem, vagy legalább könnyen felválalni nem akarnak. Lám a' Tisza Nimfája is egyenesen tsak azért vélte magát betsületesebbnek, okosabbnak, pallérozottabbnak és szerentséesebbnek,

mivel legalább tsekély bérért nehéz munkával küszködni, 's életét kotzkáztatni nem kénytelen. Midőn pedig a' Nimfa átaljában tsak éppen azért tartja lelki árvának, avagy durvának azon népet, mert azt vesztiben hagyják az ápolni és formálni tartozó kezek, akkor tökéletesen hibázik; mert a' több nagyobb és apróbb Helységekben 's özvesen a' Coronális Városokban lévő oskolakon kívül, Szigeten a' Kir. Gynnasium 's Reformatum Kollegium, az ápolgatni 's formálni szerető 's igyekező kegyes kezeknek, megannyi bizonyoságai; a' hol is annak rendje szerént esztendőről esztendőre számos ifjak pallérozódnak, és én magam is szintúgy teljes háládatossággal köszönöm az említett Intézetnek felvilágosíttatásomat.

F. J.

Bétsben.

M e l á k.

Már néhányszor törtem szegény fejemet azon; hogy miért nevezik a' nagy, vagy mézáros kutyákat nálunk melákoknak, — de hijában! Tsak ma akadtam e' szó eredetére, 's tüstént elküldém a' Sokféle szerkeztető hivatalához; tudom örülnek a' Szó———i diákok, kik a' pedellust közönségesen tsak meláknak nevezik, de jobban örvend maga a' pedellus, ha értésére esik, melly hires nevet visel. Én német nyelven olvastam a' szó eredetét, 's azért németül is adom Olvasóim elikbe: „Die Franzosen erbrachen und zerstörten 1689 zu Speyer die kais. Gruft. Sie schoben Kegel mit Todtschädeln! — Diess Alles im Zeitalter Ludwigs des Grossen. Für alle Schandthaten, die auf Louvois Geheiss von französischen Banden gegen Ober-Deutschland und insbesondere wieder gegen die Rheinpfalz verübt worden, wussten die unglück-

lichen Einwohner keine andere Rache zu nehmen, als den Namen des erbärmlichen Mordbrenners, des Generals Melak, den Kettenhunden beizulegen; ein Hundsnamen, der sich in dem zusammengezogenen Worte *Lakl* auch noch in unsern Tagen erhalten hat.“

Marimhoz: 22 Jan. 1833.

Bátran, ez élet örömi —
 Bátran! *szenvedelmi* közt! —
 Magasb ideában semmi
Bé nem tölti a' nagy Közt.
 Hajlandóságid előzve,
 Indulatid' tapodd el! —
 Szerelem *hatalmán* győzve,
Szabad Léted' emeld fel!
 Kapd a' tündér szerentsének
 Repve múltó óráit!
 Gyorsan! szedd virágít *ennek*:
 Tsak a' Jelen *tiéd* itt!!!

Bánati Katalin.

R e j t e t t s z ó.

Első tagom tsak úgy, 's azután születik,
 Ha a' holtat egyszer már sírban temetik,
 Második tagomat minden nap eléred
 Ember! a' végtelen időt a' míg méred.
 Kettöm öszvetéve enni használhatod,
 De ha sokat nyelsz bé, — úgy ki nem állhatod.

Megfejtés a' 14. számban: Fejsze.